

A haditelkek létesítésével kapcsolatos magánjogi eljárás szabályozása.

A hadirokkantak, özvegyek és árvák jövőjének biztosítására irányuló mozgalom, a haditelkek létesítéséről szóló 1820/1917. M. E. rendelettel új fejezethez érkezett. A rendelet kibocsátása, relatív értelemben, még korai, mert az, hogy a hadikárosultak nagy egészükben miként, ki által, mily feltételekkel jutnak ingatlanhoz, szabályozva még nincsen.

A rendeletnek néhol kiterjeszkedő vonatkozásai ugyan rámutatnak egy-néhány módozatra, azonban nem akarjuk hinni, hogy a végleges szabályozás csak ilyen, a kifejlődést lehetetlenné tevő, szűk keretekben fog történni. A harcosok s azok özvegyeinek és árváinak haditelkek alapítása útján való ingatlanhoz juttatása iránti mozgalom a külföldön mindenütt nagy lendülettel indult meg és az államoknak az az önérdelkeik felismerése által táplált jóindulata, mellyel e kérdéshez hozzányúltak s mellyel a társadalom érdeklődését ráirányították az e téren való tennivalókra, a várható eredményt tekintve, talán túl is lőtt a célon.

Németországban például a harcosok és azok hozzátartozói telepítésének kérdését tették a segítség módjainak középpontjává. Lehet, hogy az ottani körülmények kedvező eredménnyel kecsegtetnek, nekünk azonban vakon a német példát követnünk nem szabad s elsősorban a mi helyzetünkhöz kell alkalmazkodnunk.

A rendeletnek tartózkodó hangja remélni engedi, hogy megszabadulunk a sötétbe ugrástól, mely a hozzáértés nélkül, jelszavak erőszakolásával megindult mozgalmakat jellemzi és a helyzet kialakítása a tényleges szükséglet mértékéhez fog alkalmazkodni.

A mozgalomnak azt a részét, mely a háborúból egészségesen hazatérő harcosok telepítésére vonatkozik, nem érintjük ezúttal, a német törekvés e tekintetben nagyon helyes és bárcsak nálunk is hasonló szellemben kezdenének munkához.

A rendelet ezt a kérdést nem említi, hanem csupán a hadirokkantak, özvegyek és árvák ingatlanhoz való juttatásáról beszél.

A rendeletről kivehetően az Országos Hadigondozó Hivatal (Hadirokkantak Segélyalapja), a törvényhatóságok, az Országos Központi Hitelszövetkezet, a Magyar Földhitelintézetek Országos Szövetsége, társadalmi szervezetek és magánosok fognak alapítani.

Az ingatlanhoz való hozzájutás: a tulajdonjog megszerzése, esetleg annak haszonbérbe vétele.

Nem tudjuk, hogy a haditelekalapítók a telek rendelkezésre bocsájtásakor milyen elvet fognak követni, azonban félve-félünk attól a gondolattól, hogy a hadirokkant, özvegy, vagy árva a tulajdonjog megszerzésével egyidejűleg adósságba merülni kénytelen legyen.

Aki rendelkezik az ingatlan megvételéhez és a hasznosításhoz szükséges tőkével, az szerezzék meg annak tulajdonjogát, de ne engedjük romlásba jutni azokat, akik megfelelő összeggel ebből a célból nem bírnak.

És ezzel kapcsolatban nagy veszély fenyegeti a haditeltek tulajdonosait akkor, midőn a rendelet 12. szakaszában adott engedély kapcsán a hadirokkant rokkantsági ellátását, hadipótlékát, sebesülési pótdíját és bármely hasonló járandóságát, úgyszintén a hadiözvegy és árva a hősi halált halt utáni járandóságukat a haditelek vételárának törlesztésére, ily telek tehermentesítésére, vagy ily telekbe fordítandó beruházásokra lekötetik.

Elsősorban nem biztos, hogy a föld ára miként fog alakulni, lehetségesnek tartjuk, hogy a most oly rohamosan felszökött ár lényegesen módosulni fog. A rokkantakat, hadiözvegyeket és árvákat a konjunktúra szeszélyes változásainak és az ezzel előállható veszteségnek kitenni nem szabad. De nem szabad megengedni, hogy a hadikárosult azt az egyedüli biztos anyagi alapot, mely hadikárosult voltánál fogva járandóság alakjában rendelkezésére áll, elengedje maga alól és a nagy bizonytalanság elé menjen.

A termelésben is, a hozzáértés feltétlen szükségessége mellett, szintén a konjunktúrák uralkodnak, kedvezőtlen termelési viszonyok beálltával, járandóság híjján a hadikárosult létfenntartása is veszélybe kerül.

Veszélybe kerül azért is, mert a rendeletnek negyedik szakaszával megengedett végrehajtás bekövetkezése ellen biztos anyagi garanciára nem számíthat a hadikárosult.

Könnyelműség lenne a haditelek kérdését ezen az alapon kezelni. A készpénzzel nem rendelkező hadikárosultaknak csak az örökbérleti rendszer alapján szabad haditelekhez jutni és pedig olyan föltételek mellett, mint azt Prohászka Ottokár örökbérletrendszer-tervezetének 17. szakaszában kívánatosnak tartja: „a bérösszeg akként állapítandó meg, hogy a telektulajdonos által fizetett béren felül csak még egy bizonyos, a kezelési költségeknek s egy

teremtendő tartalékalap létesítésének megfelelő csekély összeggel legyen magasabb.” Az állam, – az Országos Hadigondozó Hivatal (Hadirokkantak Segélyalapja) útján, – a törvényhatóságok, a pénzintézetek, társadalmi szervezetek és magánosok feladata tehát a haditelkek tulajdonjogának megszerzése s általuk adandók azok örökbérletbe a hadikárosultaknak. A haditelkek létesítésénél különös tekintetbe kell venni, hogy a gazdasági termelésre szolgáló haditelkek csak¹ olyanoknak adhatók, akik azok eredményes megmívelését keresztülvinni képesek is.

A haditelek fontossága legteljesebben a hadikárosultak családi otthonául szolgáló megfelelő egészséges lakások szolgáltatásában bontakozik ki. Ez a családvédelem legelső teendőinek egyike. Becsületes lakáspolitikára van szükség, olyan, amely Hellerau és Hatshof lakosságát boldoggá tette s amely Straszburg város e téren példát nyújtó eljárásához hasonló. Tizenöt évvel ezelőtt, mikor járvány ütött ki Straszburgban s emiatt az egészségtelen lakásokat a hatóság kiüríttette, lakásínség állott elő, melynek orvoslására lakásépítő-szövetkezetet alapítottak. A szövetkezet hitelét Straszburg város garantálta. Csakhamar felépült a Straszburgtól egy órányira levő Stockfeld, számba sem vehető, fel nem emelhető, olcsó lakbér mellett egészséges, kertes lakásokat nyújtó épületekkel. A mi Wekerle-telepünk is mintaintézmény e tekintetben, az évi lakbér itt sem lehet nagyobb, mint a telekárba, építési költségekbe és fölszerelésbe fektetett összeg négy százaléka.

Van azonkívül egy mintatörvényünk, melyen azonban a viszonyok változása folytán itt-ott javításokat tenni kellene: a gazdasági munkaházak építésének állami támogatásáról szóló, 1907. évi XLVI. t.-c, melynek intézkedései könnyen kibővíthetők, az ipari munkásság, a tisztviselő osztály érdekében pedig hasonló szellemű törvény alkotandó.

Ezzel az általános lakásbiztosító politikával párhuzamosan kell haladnia a hadiotthonok létesítésének, mert a két kérdés szorosan összefügg és hatásai, eredményei vonatkozásban vannak egymással.

A hadiotthon azonban csak egy lépés a létfenntartás további biztosítására irányuló szociálpolitikai, esetleg szegényügyi tevékenység működése nélkül.

Egyelőre ezeket tartjuk szükségesnek a kiadott rendelettel kapcsolatosan megmondani.

Dr. H. R.